

IMAS

Departament de Drets Socials
Consell de Mallorca

UNA MALLORCA PER A TOTES LES PERSONES

*Estratègia davant el Repte Demogràfic i
d'Envelliment Actiu i Saludable. 2022 - 2030*

L'Estratègia davant el Repte Demogràfic i d'Envelliment Actiu i Saludable (2022-2030) ha estat promoguda per la Direcció Insular d'Atenció Comunitària i Projectes Estratègics de l'Institut Mallorquí d'Afers Socials (IMAS).

COORDINACIÓ del projecte

Omar Lamin Abeidi, director Insular d'Atenció Comunitària i Projectes Estratègics de l'IMAS.

AUTORIA

Equip de professionals de l'Àrea d'Atenció Comunitària i Projectes Estratègics de l'Institut Mallorquí d'Afers Socials (IMAS).

COL·LABORACIONS

Volem mostrar el nostre reconeixement i agraïment, pel seu temps i dedicació, a totes les persones majors participants, entitats socials, professionals de la UIB, col·legis professionals, administracions, etc. i la col·laboració dels i de les professionals del conjunt de les àrees de l'IMAS que han compartit les seves experiències i coneixements en favor de crear una societat per a totes les edats.

Índex

PRESENTACIÓ	2
INTRODUCCIÓ	4
1. Context Sociodemogràfic: un gran canvi generacional en marxa a Mallorca	6
2. L'Estratègia: ens preparem per al 2030 mantenint una Mallorca diversa generacionalment	14
3. La visió: l'aposta per una Mallorca oberta i diversa generacionalment	16
4. La missió: Preparant el camí dels grans canvis a partir del 2030	16
5. Valors i principis de l'Estratègia	18
6. Eixos estratègics, objectius i actuacions	22
Eix 1. Dret a l'entorn de proximitat al llarg de la vida	
Eix 2. Entorn inclusiu, accessible i amigable	
Eix 3. Envel·liment actiu: aportar i gaudir de l'entorn comunitari	
Eix 4. Recerca i cooperació per un canvi demogràfic amb equitat	
7. El seguiment de l'Estratègia i l'equip de coordinació	37
8. Calendari	38
REFERÈNCIES	45

Sra. Sofía Alonso Bigler
Presidenta de l'Institut
Mallorquí d'Afers Socials

Sra. Catalina Cladera i Crespí
Presidenta del Consell
de Mallorca

Sr. Omar Lamín Abeidi
Director insular d'Atenció
Comunitària i Projectes
Estratègics

PRESENTACIÓ

Una de les principals finalitats de les polítiques de drets socials és millorar la salut integral (benestar físic, emocional i social) de les persones i avançar cap a un model de societat i un model pensat per a tothom des de la perspectiva de la inclusió social.

L'Estratègia davant el Repte Demogràfic i d'Envel·liment Actiu i Saludable (2022-2030), d'acord amb el marc promogut per l'Organització Mundial de la Salut, es basa en el reconeixement dels drets humans de les persones adultes majors i en els principis de les Nacions Unides d'independència, participació, dignitat, assistència i realització dels propis desitjos així com l'equitat, la igualtat d'oportunitats i de bon tracte en tots els àmbits de la vida.

La finalitat d'aquesta Estratègia és promoure un envelliment amb la millor qualitat de vida de les persones. Entenem com a aspectes que contribueixen a assolir aquesta finalitat, que les persones puguin romandre actives, autònomes i independents durant el període de temps més gran possible. Alhora, aquesta Estratègia vol, a través de les seves actuacions, treballar en la línia de foment de l'envelliment actiu dins el propi entorn de les persones i fer possible el desenvolupament del seu projecte vital.

D'aquí apareix la necessitat de planificar l'atenció especialitzada, i orientar-la cap a l'atenció centrada en la persona i la seva interacció familiar i comunitària per a fer possible la integració dels serveis en condicions de proximitat equitatives.

L'Estratègia afronta el canvi demogràfic, defensa el dret a l'entorn de proximitat per a totes les edats, i valora l'aportació i la participació socials en tots els cicles vitals i amb especial atenció als col·lectius més vulnerables.

02

Per a poder dur a terme aquestes actuacions, es requereixen polítiques que donin impuls als serveis per tal d'ajustar-nos a les realitats socials actuals des d'un nou enfocament.

Les polítiques de promoció de les persones han de guanyar protagonisme a tots els nivells i hem de treballar amb l'objectiu que tots els estadis vitals es puguin viure en plenitud. El nostre repte és incloure les noves tecnologies en l'àmbit social, ja que la combinació dels serveis de valor humà amb l'assistència tecnologia ens permetrà millorar la vida autònoma de les persones.

Tot això també implica canviar el model de cures tradicional amb un model que vagi en concordança amb la realitat actual. Les persones adultes majors que ho desitgin han de poder viure al seu domicili, per això fa temps que apostam pel Servei d'Atenció Integral a Domicili (SAID), que té com a objectiu transformar el model sociosanitari i prioritzar la proximitat, la corresponsabilitat i la personalització de l'atenció. Les cures passen a ser una tasca compartida i comunitària.

La pandèmia sanitària de la COVID-19 ha agreujat les situacions de soledat no desitjada i l'aïllament social. Per a combatre aquesta xacra, comptam amb els grans programes següents per a lluitar contra la soledat no desitjada: el Servei d'Atenció Integral a Domicili, el Servei Foment de l'Autonomia, les llars i els serveis de promoció de l'autonomia, entre altres serveis i recursos. Amb aquests serveis i altres actuacions, volem contribuir a crear comunitat i una xarxa per a combatre la soledat no desitjada i prevenir situacions de risc.

L'IMAS vol seguir posant en marxa diferents mesures en col·laboració amb el conjunt d'administracions i el teixit d'entitats socials de Mallorca per pal·liar la soledat no desitjada a la nostra illa. L'objectiu és afavorir un canvi cultural en la manera de relacionar-nos, fomentar la confiança, les relacions sòlides i duradores, vetllar pel benestar de tota persona, i no deixar ningú enrere.

L'accessibilitat és fonamental i ha d'entrar a l'agenda política de Mallorca i de totes les administracions. És un element estratègic per a la vida autònoma i independent. Hem avançat, però cal millorar en accessibilitat sensorial, cognitiva i comunicativa.

L'amigabilitat ha de ser per a tothom i, des de la perspectiva de les persones adultes majors, hem de fer una Mallorca amiga de totes les persones. Hem de crear una cultura que deixi clar que l'espai públic és de tots i això només triomfarà si comptam amb la complicitat de l'entorn comunitari.

UNA MALLORCA PER A TOTES LES PERSONES - Estratègia davant el Repte Demogràfic i d'Envelliment Actiu i Saludable (2022-2030), que teniu a les vostres mans és fruit d'un llarg procés de treball conjunt –de recollida de coneixements, sabers i experiències de diferents àmbits– i d'una àmplia participació de les persones adultes majors, de professionals, de col·lectius i entitats diverses. L'acció per avançar en una societat més justa i equitativa en tots els cicles de la vida és cosa de tothom. Plegats ho aconseguirem.

INTRODUCCIÓ

La resposta davant el repte del canvi demogràfic a Mallorca

Fer front al canvi demogràfic és un dels principals reptes de les societats actuals; una transformació que impacta en totes les esferes de la vida i dels cicles vitals de les persones. Aquest és el punt de partida del present document de treball, l'Estratègia de l'àrea que es presenta, i que considera les transformacions demogràfiques i el procés d'envelliment des d'una mirada global i estratègica a partir de quatre elements clau, que es descriuen a continuació. En primer lloc, les evidències detectades a partir de l'estudi dels interessos, desitjos i necessitats de la població, per tal de repensar i planificar polítiques públiques adequades i efectives. En segon lloc, la perspectiva temporal, que respongui a les necessitats i demandes actuals, mentre també es preveuen les futures, per tal de construir mecanismes capaços de donar resposta. En tercer lloc, la coherència de les actuacions públiques també es deu al fet que responen a valors i a prioritats explícites que esdevenen un compromís en la planificació i en el desplegament d'aquesta Estratègia. En quart lloc, els eixos estratègics i les actuacions que presentam al document, parteixen dels objectius i accions concretes, molts d'aquests ja en marxa i que es reforcen amb un sentit estratègic i una visió compartida amb el conjunt de polítiques públiques, mentre es fa una aposta clara, també, per l'experimentació i la innovació.

Una visió compartida socialment és que el repte demogràfic i l'envelliment no són una qüestió únicament de les persones adultes majors, sinó que s'ha de plantejar com un repte que inclou tot el cicle vital i que és responsabilitat de tota la societat en conjunt. Si volem una Mallorca diversa i complexa, com planteja aquesta Estratègia, la perspectiva intergeneracional n'és una condició necessària. La perspectiva de gènere és imprescindible per a replantejar el model de cures i el mateix procés d'envelliment, entre altres temes. Les desigualtats socials que han patit les dones al llarg de la seva vida condicionen el seu procés d'envelliment, que es tradueix en pitjors condicions de salut, econòmiques i una major probabilitat de viure en soledat. La situació de soledat no desitjada s'ha d'entendre com un sentiment subjectiu i poc desitjat, una percepció originada pels constructes socials de la societat i que, a conseqüència de la falta o pèrdua de companyia, es dona a partir d'un desajust entre la quantitat i la qualitat de les relacions socials

que tenim i que voldríem. Les relacions socials i la seva cura són considerades un element important de suport social i emocional, el qual permet gaudir d'una xarxa social de qualitat. Quan aquestes relacions es trenquen, es debiliten o es perden, sorgeix una discrepància entre el jo social real i el jo social ideal, per la qual cosa es crea un sentiment de soledat i de culpabilització. L'edatisme i el sexisme és una dualitat més present en les dones majors, i dificulta encara més la seva experiència i la reivindicació dels seus drets durant aquest període vital.

La majoria de persones ens sentirem soles en algun moment de les nostres vides, però la capacitat d'afrontar i superar aquesta soledat varia en funció de l'entorn i les relacions socials i de suport de què disposam. Quan el sentiment de soledat s'aguditza i perdura al llarg del temps, pot arribar a tenir un gran impacte sobre la persona, però també sobre el conjunt de la societat. Algunes de les fonts principals i comunes de la soledat en l'etapa més adulta són el canvi de residència o habitatge, la pèrdua de la parella i les relacions socials significatives, les malalties o limitacions físiques, la reducció d'activitats socials, la violència masclista, la jubilació, el dol, entre d'altres.

Prioritzar la justícia social i de gènere suposa incorporar el reconeixement i el respecte en tots els cicles de vida, i superar, així, estereotips que segreguen i dificulten l'autonomia de les persones. Valorar l'aportació de les persones adultes majors des d'una perspectiva d'envelliment actiu també és una prioritat d'aquesta Estratègia. La visió territorial multinivell és un element que recull l'Estratègia en la mesura que les responsabilitats també són compartides amb altres agents i esferes de govern.

Molts dels reptes que es plantegen requereixen respostes compartides per part de les administracions. És imprescindible seguir aprenent i compartint, així com mantenir l'acció i la col·laboració continuada de tots i totes les professionals i dels agents socials i la participació activa de la societat.

1. Context Sociodemogràfic: un gran canvi generacional en marxa a Mallorca

En el darrer padró, segons INE 2021, a Espanya tenim un total de 47.326.687 persones habitants, de les quals, 23.188.901 són homes i 24.137.787 són dones. A la taula següent observem les dades per grups d'edat i sexe.

Espanya	65-69	70-74	75-79	80-84	85-89	90 i més
	1.124.495	968.179	763.827	500.816	356.480	171.936
	1.233.630	1.127.083	965.176	731.203	621.917	407.948
	2.358.125	2.095.262	1.729.003	1.232.019	978.397	579.884

Taula persones majors adultes per sexe i grups d'edat. Comunitat de les Illes Balears. Elaboració pròpia.

L'any 2021, hi havia a les Illes Balears hi havia 1.173.008 persones, de les quals 588.155 eren dones, mentre 584.853 eren homes. A la taula següent, s'hi poden veure les dades que fan referència a persones de 65 anys i més per grups d'edat i sexe. En aquest cas, aquest grup d'edat representa més d'un 16% de la població de les illes.

Illes Balears	65-69	70-74	75-79	80-84	85 i més
	26.339	21.995	16.059	10.059	8.963
	28.204	24.705	19.239	13.911	17.888
	54.543	46.700	35.298	23.970	26.581

Taula pròpia. Dades IBESTAT 2022.

A Mallorca, l'any 2021, hi havia 912.544 persones, de les quals 459.520 eren dones, mentre 453.024 eren homes. La taula següent inclou les dades que fan referència a persones de 65 anys i més per grups d'edat i sexe, conjunt el qual també representa més d'un 16% del total de la població de l'illa. El canvi demogràfic té sobretot nom de dona.

Mallorca	65-69	70-74	75-79	80-84	85 i més
	20.611	17.195	12.981	8.001	7.128
	22.370	19.725	15.673	11.205	14.661
	42.981	36.920	28.591	19.206	21.789

Taula pròpia. Dades IBESTAT 2022.

La pandèmia de la COVID-19 ha causat un impacte directe i indirecte sobre la salut a tot el món, incloses les Illes Balears, sobretot en els col·lectius més fràgils, principalment el de la població d'edat avançada. L'afectació greu per la malaltia i també el resultat de mort s'ha donat especialment en les persones adultes majors. Però no només n'han patit l'impacte directe, sinó que el confinament i la resta de mesures restrictives han afectat notablement aquest col·lectiu en les seves condicions de dependència, deteriorament cognitiu, salut mental i d'altres problemes de salut.

La pandèmia i les seves conseqüències han suposat un augment de limitacions que han afectat tots els col·lectius, però més especialment les persones adultes majors, les quals han rebut un major impacte: nombre de defuncions, vulneració de drets, pèrdua de capacitats, pèrdua de xarxa social, pèrdua de rutina i de suports, tancaments d'espais necessaris i imprescindibles per a la rutina i el desenvolupament... Amb el resultat de major aïllament no només físic, sinó social, majors casos de soledat, pèrdua d'habilitats...

Per tot el que ha estat exposat fins al moment, es fa patent la necessitat d'existència i desenvolupament de la present Estratègia sent imprescindible per a oferir a les persones uns serveis que cobreixin les seves necessitats i demandes i sigui capaç de complir les expectatives reals i actuals de les persones adultes majors, on el suport i acompanyament són essencials. L'any 2030, gairebé una de cada tres persones habitants de les Illes Balears tindrà 60 anys o més, i la majoria seran dones. S'expressa així una de les dimensions del canvi demogràfic, entre d'altres.

La creixent tendència a l'envelliment demogràfic és una constant a Europa i s'estima que el 2050 gairebé més d'un 50% de la població europea tindrà més de 50 anys. És l'anomenada transició demogràfica. A Espanya, les baixes taxes de fertilitat i natalitat, així com l'alta esperança de vida, anuncien per a 2050 una ràtio de dependència de les persones adultes majors molt elevada. Les

07

projeccions de població de l'Institut Nacional d'Estadística per a l'any 2031 indiquen un fort increment de les persones majors de 65 anys. En concret, per a aquesta data –de la qual tan sols ens separen nou anys– estima el nombre de persones majors en 11.721.000, tres milions (un 34,72%) més que en l'actualitat.

Les persones majors adultes s'estan dividint en dos grups amb perfils diferenciats. Fins als 75/80 anys es tracta de persones, en general, relativament actives i saludables. A partir d'aquesta edat ,però, les situacions de dependència greu creixen exponencialment i més tenint en compte l'augment de l'esperança de vida. La meitat dels països de la Unió Europea se situen en percentatges de població major de 65 anys entre el 18,5% i el 22%. En aquest grup hi ha Espanya, al costat d'Itàlia, Grècia, França, Regne Unit o Bulgària, tots els països nòrdics i les repúbliques bàltiques.

L'esperança de vida a Balears s'allarga: el 2020 la de les dones és de 85,86 anys i la dels homes és de 81,05 anys, En conjunt, la nostra esperança és 83,46 anys, superior a la mitjana de l'Estat, que se situa en els 82,33. L'esperança de vida de l'Estat continuarà afavorint la dona per sobre de l'home, perquè s'espera que el 2029 l'esperança de vida de la dona sigui de 87,11 anys i de l'home, 82,31, mentre que actualment és de 85,06 i 79,59, respectivament. D'altra banda, respecte de la importància de l'envelliment de la població resident a les Illes, cal dir que serà cada vegada més rellevant. La natalitat serà baixa i la immigració serà alta, però no tant com per a suplir la manca de població adulta autòctona.

És evident que necessitam un conjunt d'accions per afrontar el procés d'envelliment de la ciutadania de les Illes que implica totes les administracions públiques, del tercer sector, la iniciativa privada i el conjunt de la societat. Per això, hem d'identificar els reptes actuals i futurs, així com les iniciatives necessàries que haurem de posar en marxa per a afrontar i convertir en oportunitats els desafiaments que ens planteja el fenomen. Els impactes múltiples de l'envelliment fan necessària una acció integral, tant en la dimensió intergeneracional com en la interterritorial.

El repte de l'envelliment actiu de la població

Tal com recull la ponència *Envellir a les Illes Balears* del Parlament de les Illes Balears, el més important és que cada vegada més persones arriben a edats avançades amb bona salut i actives. Segons els demògrafs, mentre només un 25% de les diferències en longevitat són degudes a la genètica, un 75% depèn de variables "ambientals". Cada individu és un agent actiu del seu propi envelliment. A més de les possibilitats de cada individu d'incorporar hàbits saludables (el que es fonamenta sobre els programes d'EpS), és important que les polítiques intervinguin de manera intersectorial per a millorar la qualitat de vida i la salut de les comunitats en els dits factors ambientals, tant en el marc de les ciutats com en el de les zones rurals. S'han de tenir en compte l'accés als recursos comunitaris i de prevenció, l'urbanisme, el transport públic, els espais públics segurs i zones verdes, etc. Les darreres investigacions sanitàries i socials han donat com a resultat tres grans conclusions sobre l'envelliment:

- ▶ Existeix una millora progressiva a escala biofísica en el comportament i en l'àmbit social al llarg de la història de l'espècie humana.
- ▶ El procés d'envelliment és heterogeni.
- ▶ Les persones tenen capacitat per al canvi i la plasticitat, fins i tot en la vellesa.

L'allargament de l'esperança de vida i les necessitats de cura de les persones més majors

Si bé la vellesa no implica dependència, diferents indicadors mostren que és especialment a partir dels 75 anys quan les limitacions en la vida diària i la necessitat d'ajuda s'incrementen any rere any, de manera més intensa entre les dones.

Alhora, les dones són les que continuen assumint un rol més elevat amb relació a les cures en l'entorn familiar. És en el grup d'edat de més de 84 anys on la majoria de la població (60%) ja presenta alguna discapacitat amb força limitació per dur a terme les activitats bàsiques de la vida quotidiana. Tanmateix, l'edat no és l'únic factor: les trajectòries vitals i les desigualtats socioeconòmiques incorporen una diversitat de situacions enorme entre les persones més majors.

A més, el rol assignat a la dona per la societat genera, sobretot en l'edat més adulta, una percepció i experiència de soledat no desitjada major que en els homes. Per això, és important tenir en compte la perspectiva de gènere a l'hora de dissenyar projectes i programes dirigits a aquest col·lectiu. Viure més anys es tradueix en majors possibilitats de pèrdues, manca de llaços i manca de projecte o rol.

Així i tot, el procés d'envelliment no es tradueix en una pèrdua d'autonomia, de manera que les persones adultes majors han de seguir exercint els seus drets i deures en els diferents àmbits de la vida i de la societat.

D'aquí, sorgeix la necessitat de desenvolupar accions formatives intergeneracionals, que introdueixin les persones majors als àmbits de la vida comunitària a través de la participació social, i facilitin l'accés i el reconeixent a la seva contribució a la societat, perquè l'edatisme, com a discriminació quotidiana, deriva en situacions de maltractament que afecten l'esperança de vida.

La seva relació amb l'ús de noves tecnologies haurà de créixer, encara que ara ja té un grau important d'implantació, la qual cosa evidencia també un grau d'inclusió social important.

Les relacions familiars també aniran canviant. En aquests moments, els vincles familiars són encara forts, però en el futur seran més febles i, per tant, la situació de les persones majors estarà menys protegida per la família. Haurem de reforçar encara més el paper de la comunitat i dels suports professionals, ampliar el nombre i la diversitat de professionals dedicats a les cures de les persones amb dependència, suport a l'entorn familiar, i, sobretot, seguir apostant pels programes i accions de prevenció comunitària i foment de l'autonomia de les persones adultes majors.

La permanència en la llar i en l'entorn propis com a opció preferida.

La majoria de persones adultes majors desitgen ser ateses a casa seva, amb bones condicions, prop de l'entorn ja conegut, amb la participació dels seus familiars i amb el suport dels professionals imprescindibles. L'Organització Mundial de la Salut remarca que el lloc on s'envelleixi té impactes importants sobre la salut de les persones: fer-ho a casa augmenta els nivells de confiança, independència i autonomia. Per aquest motiu, és necessari treballar envers una Estratègia que dissenyi i promogui sistemes i serveis d'atenció que incentivin l'ús de serveis de suport en el domicili i que, així, ofereixin a les persones la possibilitat de poder romandre al seu domicili i entorn amb el màxim d'independència durant tant temps com sigui possible. El 2010, segons una enquesta de l'IMSERSO, el 87,3% de les persones adultes majors preferien viure a casa, independentment de si es trobaven acompanyats o no; el 65% de la població en general volia envellir a casa. El 2017, segons una enquesta realitzada per l'Organització de Consumidors i Usuaris (OCU), el 82% de la població adulta major desitjava romandre al domicili el màxim temps possible.

Per tot el que ha estat exposat, i per tal d'oferir a les persones un envelliment saludable i desitjable, s'ha de tenir com a referència un model que situï la persona en l'eix de l'acompanyament, un model d'atenció integral i centrat en la persona. Cada una és única, per tant, l'atenció personalitzada és imprescindible. La implantació d'aquesta model preveu una quantitat important de professionals diferents, i una perspectiva de resultats de major qualitat per a la persona i més qualitat laboral per als treballadors.

L'augment de l'esperança de vida i el consegüent augment de situacions de dependència dificulten les situacions socials i familiars; és per això que les cures i/o l'acompanyament no ha de quedar relegat únicament i exclusiva a la família, sinó que s'han de fomentar i promoure recursos i serveis que donin cobertura en les distintes situacions d'envelliment, tant a la persona adulta major com a la seva família.

Moltes vegades, tot i tenir el desig de continuar al domicili, la pròpia situació de dependència i la manca d'adaptabilitat de l'habitatge, fa que l'atenció de la persona a la seva llar sigui encara més complexa i dificultosa. Les necessitats diverses que es detecten als domicilis requereixen respostes articulades entre els diferents serveis a través del treball en xarxa entre els diferents professionals.

Per tal de garantir unes cures de qualitat al domicili i a l'entorn de la persona, que és la situació més desitjable, es fa necessari comptar amb una persona familiar o cuidadora informal i un habitatge adaptat a cada situació.

Les vulnerabilitats més comunes relacionades amb l'habitatge són: menys seguretat, dificultats d'accés i necessitats d'adaptació. En aquesta etapa, es produeix un conjunt de modificacions morfològiques i fisiològiques que apareixen a conseqüència de l'acció del temps i que poden suposar una disminució de les capacitats funcionals, físiques i/o de la salut mental, les quals no s'inicien en el mateix moment ni són les mateixes per a tothom. Aquestes disminucions de les capacitats poden comportar una pèrdua d'independència en les persones adultes majors. Per tal d'allargar el període d'independència i d'autonomia, cal

disposar d'entorns amigables: edificis accessibles, habitatges adaptats a les necessitats de cada persona, espais comuns accessibles i atractius per a tothom, entre d'altres. En definitiva, s'ha de treballar tenint en compte un disseny i una accessibilitat universals, per a ús i gaudi de totes les persones, independentment de la seva situació.

Per tant, ens trobem que un gran gruix de persones adultes majors vol continuar vivint en el seu domicili habitual, però aquest, en moltes ocasions, no reuneix les condicions òptimes per al seu envelliment i cal adaptar-lo. L'adaptació funcional és un concepte vinculat a la personalització de les solucions tècniques i això també obre la porta a models de negoci vinculats a la millora dels habitatges existents perquè implica una intervenció determinada segons cada tipus de necessitat. Aquest és i serà cada de cop més un àmbit de treball per als professionals de la rehabilitació d'edificis de casa nostra. La llar adaptada aporta i genera autoestima, socialització i autonomia. Per tal de mantenir la cadena d'accessibilitat, l'adaptabilitat ha de passar pel domicili, per l'entorn i per la comunitat.

Segons el Concepte Europeu d'Accessibilitat de 1996, es considerava que l'accessibilitat és la "característica" de l'entorn construït, que permet a totes les persones l'accés, utilització i gaudi, de manera normalitzada, segura i eficient. A Espanya, l'accessibilitat va passar de ser una "característica" a una "condició", la qual establia que els entorns, processos, productes, objectes i serveis havien de complir les condicions perquè fossin comprensibles, utilitzables i practicables per a totes les persones en condicions de seguretat i comoditat, i de la forma més autònoma i natural possible. Per tant, avui deim que no és la persona la que té la discapacitat, sinó que és l'entorn el que discapacita la persona.

Tradicionalment, la nostra cultura ha situat la productivitat i l'economia de mercat a l'esfera pública, mentre que les activitats domèstiques i de cura, assignades tradicionalment a les dones, s'han vist desvalorades, invisibilitzades i relegades a l'àmbit privat. La perspectiva de gènere pretén fer visibles aquestes desigualtats i aportar una nova mirada a l'hora de concebre les cures. Tots els éssers humans som interdependents, i tothom, en qualque moment, necessita l'ajuda d'una altra persona ja sigui en la infància, en la malaltia o en la vellesa i, molt sovint, en el dia a dia. Els éssers humans també som ecodpendents, perquè necessitem l'oxigen, els boscos o l'aigua. El model econòmic actual ignora aquestes dues dependències (Herrero, 2013). L'urbanisme amb perspectiva de gènere posa el focus d'atenció en el coneixement dels processos de vida dels diferents col·lectius, i cerca la manera de permetre i donar suport espacial i temporal a les necessitats quotidianes i, alhora, ser respectuós amb els ecosistemes.

Els espais públics inclusivament compatibilitzen tasques de cura i reproducció, i reuneixen una barreja de funcions (jugar, comprar, fer vida social o tenir cura) i serveis (la plaça del museu, el pati de l'escola, el jardí de la biblioteca, la botiga local o la residència de persones grans). L'espai públic, des d'aquesta perspectiva, és acollidor, llegible, continu, segur i accessible.

Per aquest motiu, és tan important que les polítiques d'habitatge esdevinguin un component transversal, vinculat a la resta de polítiques socials, ocupacionals i comunitàries. És molt crucial, també, que es desenvolupin polítiques innovadores que combinin rehabilitació, suports domiciliaris, espais residencials compartits i entorns comunitaris cuidadors.

Disseny universal i accessibilitat universal en tots els àmbits per tal d'implicar a les persones adultes majors en la comunitat. Polítiques dissenyades en tots els cicles vitals de la persona.

En el cas que ens ocupa, en l'etapa de l'envelliment, l'accessibilitat universal implica oferir igualtat d'oportunitats a les persones, independentment de la seva condició física, cognitiva, intel·lectual i emocional. Per això, l'adaptació dels espais i entorns implica adaptar físicament, identificar zones i els seus elements, i escollir ubicacions que afavoreixin la interacció i les relacions, mentre s'evita l'aïllament de les persones que en facin ús.

La participació social i comunitària de les persones adultes majors: actiu social i sentit vital.

Estudis recents indiquen, novament, que una participació social activa és un dels factors més importants per al benestar de les persones en la vellesa. Les activitats socials, culturals i comunitàries, amb gent de la mateixa edat o amb altres generacions, impliquen sentir-se connectat amb la resta de persones i omplen de sentit la vida pròpia, a més de ser un recurs social de gran valor. Malgrat que les persones adultes majors estan més associades que la resta de grups d'edat, encara queda molt camí per a recórrer, especialment pel que fa a fomentar les activitats socials i comunitàries en entorn.

Les relacions socials són clau per al lliure exercici dels drets de ciutadania. D'altra banda, la confiança és la base per a la construcció d'un projecte de vida en societat, així com la base per a avançar en la felicitat. La millor política serà aquella que generi una major felicitat. Durant molts anys, el model d'organització social ha tendit a donar resposta a la soledat des d'un punt de vista mèdic i individual, malgrat que el problema és del conjunt de la societat. Caldrà estudiar la patologització i la medicalització del fenomen de la soledat.

Cal despatologitzar i resoldre la qüestió de la soledat no desitjada des de les relacions socials i des del funcionament de la societat. És la societat la que té un problema i la que genera persones soles; no són les persones soles les que tenen un problema. Es tracta, doncs, d'oferir recursos a aquelles persones que estan patint una situació de soledat no desitjada de manera crònica, però, sobretot i més important, cal enfortir els vincles socials en els nuclis urbans per a prevenir la soledat de les persones de qualsevol edat, sexe, gènere i origen.

Amb aquesta Estratègia, cercam empoderar les persones, i donar resposta als dèficits que pugui tenir la seva xarxa de relacions socials i familiars, de la mateixa manera que cercam aprofundir en el pacte per a la cohesió social.

És necessari i important reconèixer la contribució de les persones adultes majors, sobretot de la dona, i el seu rol a les xarxes familiars i comunitàries i, comptar amb elles per al disseny de les polítiques i programes que tenen a veure amb l'envelliment i la participació en la comunitat. D'aquesta manera, es pot reduir o minimitzar la soledat experimentada.

Les persones adultes majors són posseïdores de drets civils i socials, i se'ls ha de seguir implicant en la participació en la vida política i en la vida pública, i, quan això suposi una dificultat, se'ls han de facilitar suports. L'exercici de drets i deures preserva la dignitat de les persones. La Llei de 39/2006 de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència, reconeix els drets de les persones a gaudir dels drets humans i de llibertats fonamentals, amb ple respecte per la seva dignitat i intimitat; a rebre en termes comprensibles i accessibles informació completa i continuada; a participar en la formulació i l'aplicació de les polítiques que afectin el seu benestar; a decidir, en l'exercici ple dels seus drets; i a la igualtat d'oportunitats, entre d'altres.

Amb tot el que s'ha exposat fins ara, es fa palesa la necessitat d'oferir suports necessaris a les persones perquè participin en els diferents àmbits de la vida. En aquest aspecte, es necessària la definició d'autonomia com a dret, el qual fa referència a la garantia que les persones puguin decidir i desenvolupar el seu projecte de vida basat en la seva identitat personal, independentment de les seves capacitats. Vol dir això que dependència no és antònim d'autonomia, sinó d'independència. Un entorn amigable facilitarà la participació de les persones adultes majors.

La participació plena en qualsevol àmbit de les persones adultes majors és indispensable, entre altres coses, per a dissenyar i impulsar serveis i recursos ajustats, de qualitat i no tant de quantitat. En aquest sentit, constitueix l'eix bàsic en el desenvolupament, la implementació i el seguiment de polítiques adreçades a elles.

Entenem la participació com a font de benestar i activitat en la societat, i com a exercici de drets democràtics i presa de decisions. Participació és implicació i compromís, i suposa la visibilització de les persones adultes majors, de les seves necessitats i dels seus interessos i desitjos. En resum, és un facilitador de l'envelliment saludable.

2. L'Estratègia: ens preparem per al 2030 mantenint una Mallorca diversa generacionalment

Repensar les polítiques de benestar

Som en ple debat polític sobre com repensar les polítiques de benestar després del sotrac de la crisi provocada per la pandèmia de la COVID-19, i també debatem com hem de respondre als reptes plantejats pel procés més estructural de canvi d'època. Enmig de tot, els nostres pobles i ciutats han canviat de manera molt evident. Són pobles, barris i carrers més heterogenis, més plens de gent amb opcions diversificades i pròpies. Els canvis en el cicle vital són espectaculars i positius. Més anys de vida i, potencialment, millor vida: no és un problema perquè suposa una gran oportunitat. Per aprofitar-la, ens cal repensar conceptes i paradigmes. Un primer i molt important element és poder i saber entendre que hem de mirar cap el futur, repensant com gestionar i com reconèixer la individualitat i la diversitat de les persones que conviuen dins una comunitat. També s'han de tenir en compte la dignitat de les persones i dels col·lectius, i l'exercici de drets i deures, sempre tenint present que això ha de sorgir de les necessitats, desitjos i interessos de les persones destinatàries dels nostres serveis.

S'equivoca aquell que pensa que el que cal és simplement construir una nova política, la política de les persones adultes majors. El que cal és pensar el conjunt de polítiques i programes públics des de la lògica de la diversitat, des de la voluntat de garantir l'autonomia de tothom i de lluitar per la igualtat de condicions, de possibilitats i d'oportunitats.

La lògica de la diversitat i la importància de l'autonomia reprenen força si és per a donar una atenció a l'elevada heterogeneïtat intragrupal existent entre la població de persones adultes majors. Sovint, el pes dels estereotips impedeix que s'apreciïn les variades maneres de fer i de viure de les persones adultes majors; varietat que, en canvi, s'adverteix quan observam les diferències entre la generació de persones nonagenàries i la que ara està en la seva sisena dècada, o les diferències que hi ha en l'esperança de vida segons els nivells de renda. Una altra de les tendències vistes entre les persones adultes majors és l'augment de la importància concedida a l'autonomia, és a dir, a l'autogovern relacionat amb l'organització de la vida pròpia, amb la cura d'un mateix o amb les aspiracions i preferències sobre com i on s'ha de produir la cura. Són tendències que es corresponen amb valors socials en alça, i que comporten que la diversitat i l'autonomia hagin d'anar més enllà de ser principis inspiradors: hem de saber traduir-los en criteris d'actuació que es facin tangibles en iniciatives concretes.

L'escenari actual i futur és el d'una societat diversa i complexa, on tindrà un gran pes una nova i diferent generació de persones adultes majors actives i on seran molt més habituals les persones molt majors amb necessitats de suport i de cura. Davant el canvi demogràfic, Mallorca pot esdevenir referència i per això cal preparar-se, aprendre i experimentar davant els reptes de l'envelliment en una comunitat plural i diversa.

No volem una societat dual que, per una banda, desenvolupi polítiques exclusives per a persones en l'etapa de l'envelliment i, per una altra, altres polítiques dirigides a persones que treballen, estudien o fan estades a l'Illa, sinó que les polítiques han d'implicar tothom amb

igualtat d'oportunitats a la comunitat, independentment de la situació i cicle vital de cadascú. No volem tampoc unes ciutats i uns pobles que rebutgen grups de població –siguin els que siguin– als quals no ofereixen oportunitats, espais i convivència.

Per a preparar-nos per als grans canvis a partir del 2030, és necessari desplegar polítiques i actuacions a la comunitat que acompanyin i integren el canvi demogràfic a fi d'assolir una Mallorca per a totes les edats, amb justícia de gènere i equitat generacional, i atenció a la diversitat en els cicles i les formes de vida. Per a fer-ho, cal comptar amb el protagonisme dels diversos grups socials i generacionals, mitjançant accions basades en la proximitat, i posar les persones a l'eix de l'acompanyament, i la cura i l'autonomia al centre de les polítiques.

L'Estratègia d'envelliment actiu i saludable IMPULSA 2030 es desplega a través de 100 accions agrupades en nou línies d'acció operatives i quatre eixos estratègics:

1. Dret a l'entorn de proximitat al llarg de la vida

Impulsar els serveis públics de la cura, accions de prevenció i programes de lluita contra la soledat no volguda, i donar suport a la permanència voluntària a la llar pròpia o suport en noves i atractives solucions residencials.

2. Entorn inclusiu, accessible i amigable

Desenvolupar, per una banda, de les accions per a fer una Mallorca amigable amb les persones adultes majors, a través del foment de totes les accions que estam duim a terme des de l'àrea, i, per altra banda, apostar també per l'impuls de serveis i recursos de proximitat, amb l'objectiu de fer l'espai públic més accessible i d'afavorir la convivència i l'intercanvi generacional en col·laboració amb la resta de serveis de l'IMAS i altres administracions i entitats.

3. Envelliment actiu: aportar i gaudir de la comunitat

Facilitar l'accés a l'educació i a la cultura al llarg de la vida per a reduir la fractura digital; potenciar la participació activa i la coproducció de polítiques de les persones adultes majors; i fomentar el bon tracte garantint drets i prevenint maltractaments, apostant per polítiques de promoció de l'autonomia de les persones adultes majors i afavorint accions d'intercanvi intergeneracional.

4. Recerca i planificació per un repte demogràfic equitatiu

Seguir avaluant i fer el seguiment de les polítiques sobre canvi demogràfic i envelliment, i impuls a la cooperació interinstitucional (municipis, Govern i altres administracions i entitats). Per altra banda, aprofundir en l'estudi sobre els efectes socials del canvi demogràfic, específicament, sobre les necessitats de les persones adultes majors, amb la col·laboració de l'Observatori de les Persones Majors i d'altres institucions. Fer recerca sobre l'envelliment des d'una perspectiva d'equitat social i interseccional. Concretament, la investigació de l'envelliment amb perspectiva de gènere hauria de permetre la construcció dels significats socials i les seves conseqüències en la salut de les dones.

3. La visió: l'aposta per una Mallorca oberta i diversa generacionalment

El futur desitjat és que Mallorca sigui una terra complexa generacionalment i que ofereixi oportunitats, espais i convivència per a totes les edats. Volem una terra per a tota la vida, amb persones de totes les generacions que visquin, treballin, estudiïn o facin estades. Per a fer efectiva la comunitat oberta, diversa i complexa generacionalment, és necessari anticipar-se amb polítiques i iniciatives pròpies que permetin apropar-nos al futur desitjat.

Una de les accions per a poder garantir aquesta complexitat generacional passa per la sensibilització de la població en general envers la vellesa. S'han d'erradicar totes aquelles conductes edatistes, els estereotips i l'estigma, així com la discriminació contra persones per motiu d'edat, mitjançant creences i valors que justifiquen la discriminació. Per a fer-ho, es necessiten polítiques que afavoreixen la creació d'espais i moments compartits, i evitar la creació d'espais que segreguin. Requereix creure en la comunitat per a totes les persones, per a tothom. Els serveis i recursos que es dissenyin han d'estar integrats en la comunitat i han de convidar a la participació.

4. La missió: Preparant el camí dels grans canvis a partir del 2030

Per preparar-nos per als grans canvis a partir del 2030, és necessari desenvolupar polítiques i actuacions des del Consell de Mallorca que acompanyin i integrin el canvi demogràfic a fi d'assolir una Mallorca per a totes les edats, amb justícia de gènere i equitat generacional, atenció a la diversitat en els cicles i les formes de vida, i fer-ho amb el protagonisme dels diversos grups socials i generacionals.

El paper de l'entorn local en la promoció dels valors bàsics d'autonomia, igualtat i diversitat

Cada vegada més, ens adonam que només des de l'àmbit local, des de la proximitat, ens podem acostar a les noves exigències que ens planteja el canvi d'època que travessam.

La descentralització dels diferents sistemes del nostre estat de benestar suposa una presa de decisions que s'apropa a la base: major flexibilitat i orientació envers la població destinatària; major

agilitat; millora en l'organització; major eficiència i eficàcia; i millor qualitat en els serveis i recursos. Tot i això, també trobam inconvenients com és el cas de l'abordatge parcial i no integral de les diferents situacions que afecten les persones. Les persones som éssers biopsicosocials, i els nostres canvis i situacions ens afecten en diferents àmbits i àrees de la nostra vida. És per això que es necessiten sistemes que duguin a terme un abordatge integral de la situació de la persona, perquè les situacions requereixen respostes integrals: a major apropament dels serveis i transversalitat en les intervencions, major probabilitat d'èxit. Un altre aspecte a tenir en compte és el rol que desenvolupa la persona afectada per una situació. Des dels serveis, s'ha de fomentar un rol actiu, en què la persona desenvolupi les capacitats i habilitats pròpies per tal de transformar i millorar la seva situació i, sobretot, potenciar l'autonomia de tothom.

Per tot això, és necessari oferir respostes integrals, i atorgar a la persona un rol actiu en qualsevol àmbit i etapa en la qual es trobi. Des de la proximitat, hem de comprendre que més anys de vida lliures de discapacitat ampliaran el període de vida independent per a moltes dones i homes, els quals podran comprometre's activament en la defensa de valors bàsics com l'autonomia, la igualtat i la diversitat, contribucions que enriqueixen la vida dels pobles i de les ciutats, i que alhora requereixen el suport de les administracions a més del reconeixement de qui les fa. A la vegada, més longevitat ens demanarà construir noves formes d'atenció, de suport i de solidaritat que concerneixen a tothom. En definitiva, el repte no és com adaptar les nostres comunitats i administracions a les persones adultes majors, sinó com repensar els nostres entorns i administracions per a assumir els valors bàsics d'autonomia, igualtat i diversitat al llarg del curs de la vida.

5. Valors i principis de l'Estratègia

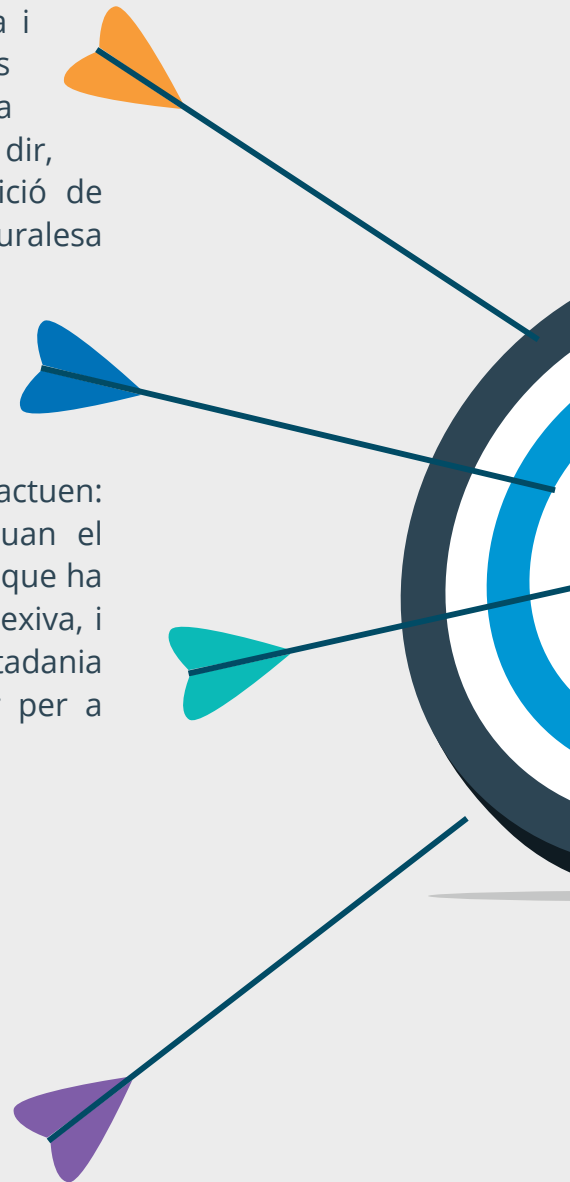
5.1 Proximitat

Les incerteses i les vulnerabilitats vinculades al canvi demogràfic només trobaran solució des de lògiques de proximitat. Cal exercir el dret al poble i barriades des d'entorns i relacions quotidianes de solidaritat. Els pobles i barriades com a espais de construcció de comunitat on es garanteixen suports a les persones i vincles amb aquestes.

5.2 El treball en xarxa

Els mètodes de l'actuació pública són en plena revisió a tots els àmbits. Ha perdut sentit l'actuació unilateral des d'una estructura única i central. La complexitat dels problemes i la diversitat dels agents implicats en les solucions fan imprescindible l'actuació concertada entre instàncies públiques, parapúbliques, privades i socials. És a dir, es fa preceptiu el diàleg, la negociació de prioritats, la definició de polítiques i la concurrència en l'actuació entre els agents de naturalesa diversa. Això comporta, arreu, una transició de l'estructura monolítica de l'Administració cap a una estructura en forma de xarxa, i una manera de governar que no es basi únicament en la jerarquia, sinó també en la concertació.

Una comunitat s'ha d'entendre com un conjunt d'agents que interactuen: empreses, tercer sector, ciutadans, institucions públiques... Quan el conjunt d'actors de la comunitat es corresponsabilitza dels reptes que ha d'afrontar, aquesta comunitat es desenvolupa, és més forta i reflexiva, i esdevé menys dependent. En aquest sentit, la participació de la ciutadania no és només un dret, sinó també un valor que cal potenciar per a aconseguir unes polítiques més adaptades a les seves necessitats.

5.3 La transversalitat

La idea que cal impulsar serveis de qualitat i generar una nova cultura organitzativa que permeti treballar per a l'assoliment d'uns objectius comuns de manera transversal comença a calar en les organitzacions públiques locals. No obstant això, la distància entre el discurs i la pràctica es fa palesa. Amb això, volem dir que, malgrat que la utilització de discursos conceptuals més o menys nous, les estructures actuals de funcionament i les cultures organitzatives vigents presenten un model organitzatiu fragmentat i rígid, que sovint impossibilita la comunicació i la coordinació, imprescindibles per assolir objectius compartits. En aquest sentit, els àmbits d'especialització sectorial no han de suposar una trava per a generar espais de coordinació i aproximació transversal als problemes i a les dinàmiques de col·laboració intra i inter organitzativa.

S'ha de dir que moltes administracions estan posant en pràctica projectes transversals i participatius: pactes territorials per a l'ocupació, projectes educatius de ciutat, agendes 21 locals... Cal, doncs, avançar en aquesta línia i promoure canvis d'actitud i nous estils de treball que afavoreixin les lògiques d'integrar, de sumar i de compartir, i no pas de generar noves estructures administratives davant d'una nova política.

En definitiva, hem de ser capaços de fer polítiques públiques locals de qualitat, adaptades a les necessitats de totes les persones al llarg dels seus cicles vitals, que siguin proactives, diverses, flexibles i innovadores.

5.4 Protagonisme actiu i noves respostes construïdes socialment

L'abast i la dimensió dels canvis requereixen la implicació activa de la població en la recerca i el desenvolupament de solucions diverses per a necessitats també diverses. El paradigma de l'envelliment actiu i saludable aposta per la participació com a element vertebrador de les polítiques que tenen per objectiu l'autonomia i la inclusió social.

5.5 Atenció centrada en la persona

És especialment rellevant entendre i atendre de manera particular i des de la transversalitat la creixent diversitat de situacions vinculades al canvi demogràfic en termes d'edat, de salut, d'autonomia, de cultura, de gènere o d'orientació sexual que enriqueixen i diversifiquen les trajectòries vitals i els processos d'envelliment. S'ha de respondre en tot moment a la individualitat i a la particularitat de les persones, tenint en compte el seu desenvolupament dins de l'entorn comunitari.

5.6 Perspectiva de gènere

Els projectes de vida i les expectatives vers l'envelliment canvien respecte a les dones i els homes, a causa del seu rol dins la societat i dins la família. El context sociocultural incideix especialment en la desigualtat de gènere associada al procés d'envelliment: les dones són més nombroses que els homes i tenen unes característiques sociodemogràfiques i de salut diferents. També, l'impacte dels canvis són majors en les dones, per factors socioeconòmics i culturals. Les dones majors presenten majors taxes de discapacitat i de dependència, de mortalitat postinfart i un major predomini de la morbiditat cerebrovascular. A més, les malalties osteoarticulares dupliquen la seva incidència entre elles. L'impacte més gros de les malalties en les dones majors està associat a les desigualtats vinculades al gènere. La perspectiva de gènere també és crucial en el temps de cures, ja que la dona n'ha assumit històricament la càrrega més important. No obstant això, la contribució que ha realitzat a la societat no ha estat reconeguda prou.

Per tot això, hem de demostrar la capacitat d'anar canviant la visió i d'articular nous models i projectes que ens facin avançar en noves de polítiques amb perspectiva de gènere, que promoguin els valors igualitaris i reconeguin l'important paper de les dones majors en la societat. En aquest sentit, són fonamental la prevenció, la recerca, etc.

Per tant, d'acord amb la proposta del Fons de Població de les Nacions Unides (2012), cal ser sensibles a les diferències en l'envelliment entre dones i homes. En l'edat adulta i l'envelliment, les dones continuen vulnerabilitzades enfront de les discriminacions i maltractaments com l'accés a l'ocupació, als serveis de salut, la denegació del dret a la propietat o l'herència de béns, les prestacions per jubilació precàries o la manca d'ingrés mínim i la falta de mesures de seguretat, entre d'altres. Amb tot, es parla de dona i envelliment en clau de vulnerabilitat, pobresa o exclusió, la qual cosa requereix models d'intervenció i programes amb perspectiva de gènere.

Concretament, per a donar resposta a les necessitats de les dones grans, es proposa incorporar l'envelliment en les polítiques de gènere i integrar la qüestió del gènere en les polítiques d'envelliment.

5.7 Justícia de gènere i centralitat de les cures

És imprescindible afrontar el canvi demogràfic a partir de la igualtat de gènere i reconèixer la centralitat de les cures per a la vida socioeconòmica, per tal garantir el dret a una atenció digna i reduir les desigualtats de gènere i socials que es produeixen en la seva provisió.

5.8 Corresponsabilitat

Aquesta Estratègia pretén generar un moviment en el qual s'impliquin totes les generacions en la construcció d'una societat del benestar per a totes les edats. Aquest objectiu només podrà aconseguir-se des de la responsabilitat col·lectiva i individual, des de la col·laboració solidària que integri els esforços realitzats pels diferents departaments de totes les administracions públiques, la iniciativa social amb i sense ànim de lucre, els moviments de participació comunitària i el món associatiu.

1. Eixos estratègics, objectius i actuacions

Des de l'Àrea d'Atenció Comunitària i Projectes Estratègics, dins l'any 2022, s'ha passat una enquesta oberta a més de tres-centes persones participants de set centres de promoció de l'autonomia.

L'any 2018, l'Observatori de les Persones Majors a Mallorca va publicar Donar veu a les persones majors de Mallorca: Creació de Fòrums de participació de resultats de l'experiència pilot. El nombre de participants fou de més de 100 persones.

Cal posar de relleu el fet que es tracta de dues èpoques diferents, marcades per distints contextos socials, econòmics i polítics. A més, és rellevant contextualitzar que en l'enquesta del 2022, es tracta de persones marcades per un confinament amb limitacions en tots els àmbits i, també, per pèrdues importants i gestionades de forma diferent de com fins al moment s'havien gestionat. En ambdós moments, la participació és, majoritàriament, femenina.

Les aportacions de les persones, tant de l'any 2017 com de l'any 2022, mostren la necessitat de transformar la forma de fer polítiques públiques, i dissenyar serveis i recursos destinats a les persones adultes majors. És per això que, arran de les preferències, desitjos i necessitats expressades, s'han plantejat els eixos següents.

Eix 1. Dret a l'entorn de proximitat al llarg de la vida

Amb les enquestes es fa palès que l'entorn de proximitat, la comunitat on les persones s'han establert, inclús el propi habitatge és on, majoritàriament, volen envellir i romandre, i així ho demostren, també, diferents estudis. A més, les aportacions demostren el desig d'envellir de forma saludable, amb independència i amb qualitat de vida.

Ja el 2018, una de les necessitats identificades per les persones participants era la qüestió de les barreres arquitectòniques al domicili. Això reforça i reforça la manca d'informació i el desconeixement de recursos per part de les persones. És cert que un nombre important dels domicilis no compleixen criteris d'accessibilitat universal, però també és cert que existeix un ventall d'ajudes i recursos per tal de resoldre aquesta situació que la ciutadania desconeix, per la qual cosa és necessari crear i potenciar serveis que ofereixin la informació, formació i suports integrals i integradors d'ajuda a domicili. Un altre dels reptes és la manca de flota d'habitatges per a persones adultes majors, preus excessius, de difícil accés i accessibilitat.... És per això que es fa necessària la cerca de formes de col·laboració interadministrativa que facilitin iniciatives i projectes per a l'accés a l'habitatge que compleixin criteris d'accessibilitat en tots els sentits, com és la proximitat i la inserció dins la comunitat, per tal d'evitar el foment de l'aïllament o promoure relacions exclusivament entre iguals.

Un altre repte, ja evidenciat el 2018, és la soledat no desitjada i aïllament de les persones adultes majors, que ens convida a repensar les polítiques de disseny de recursos i serveis.

D'aquí dimana la importància d'impulsar noves propostes que s'han de materialitzar en recursos i serveis integrats dins la comunitat i abordar d'una forma integral cada una de les situacions. En aquest sentit, també, és més que evident la necessitat d'implicar els diferents agents socials de la comunitat i les persones adultes majors, que són les úniques i reals protagonistes, destinatàries, de les polítiques públiques.

Els efectes del canvi demogràfic s'estan combinant de forma que grups específics de població es poden veure forçats a abandonar els seus entorns habituals: famílies vulnerables, joves en edat d'emancipació, persones de més de 50 anys en situació d'atur o persones adultes majors en situació de dependència, entre d'altres, són col·lectius que necessiten un suport especial per tal de garantir el dret a l'entorn de proximitat al llarg de la vida.

D'una banda, hi ha el dret a l'habitatge, a una llar que pugui ser viscuda amb dignitat i seguretat; d'altra banda, el dret al poble o barriada, a la permanència en la comunitat de referència, on es desenvolupen afectes i vincles, sense amenaces d'expulsions o desplaçaments forçats; finalment, també s'ha de tenir present el dret als espais urbans comuns, on respirar un aire net per a viure i gaudir de carrers i places per a convidaure. El dret a l'entorn de proximitat és, per tant, el dret a viure de forma quotidiana amb equitat i diversitat.

Avui, en plena transició demogràfica, i en el marc de l'objectiu de construir un entorn per a totes les edats, és fonamental connectar el dret a un entorn de proximitat en tots els cicles de vida. Per això, és tan important que les polítiques d'habitatge esdevinguin un component transversal, vinculat a la resta de polítiques socials, ocupacionals i comunitàries. I és molt rellevant, també, que es desenvolupin polítiques innovadores que combinin rehabilitació, suports domiciliaris, espais residencials compartits i entorns comunitaris cuidadors.

Pel que fa a les persones adultes majors, l'adaptació de la llar pròpia a les necessitats canviants, el suport social i comunitari de proximitat, les noves formes de convivència més comunitàries i l'articulació de barris més amigables, esdevenen bàsiques tant per a l'envelliment actiu i autònom com per a evitar situacions de soledat no desitjada i aïllament.

Entre les accions incloses en aquesta línia estratègica, destaquen el nou model de Servei d'Atenció Integral a Domicili (SAID), projecte innovador basat en la proximitat i coordinador de diferents serveis, administracions i entitats, tant professionalitzats com comunitaris, amb l'objectiu d'evitar situacions d'exclusió i aïllament, i garantir la permanència voluntària al domicili propi de les persones adultes majors en situació de dependència. I, per altra banda, les accions que es duen a terme des de l'Equip de Vellesa i Família (EVIF) per a donar suport a persones usuàries d'aquest servei, professionals i familiars cuidadors.

1.1 Impulsar serveis i suports per a la cura en l'entorn comunitari:

1. Ampliació del Servei d'Atenció Integral a Domicili (SAID) perquè arribi a tota Mallorca.
2. Dimensionament de l'equip amb la incorporació de professionals d'atenció directe, coordinadors/res i personal de serveis, que permetran ampliar l'oferta i estendre el servei; així com adaptar-lo a les realitats, desitjos, preferències i necessitats de les persones que atén.
3. Servei d'Atenció Integral a Domicili (SAID) SOCIAL: per a donar resposta a les necessitats d'atenció urgent dels casos que arribin a través del Programa de Prioritat Social de l'IMAS d'aquelles persones que requereixen atenció especialitzada, però ho poden fer en el seu entorn o en recursos com a serveis residencials compartits.
4. Impuls de l'estratègia de suport a les persones usuàries del servei i famílies cuidadores, a través de les accions formatives i suport psicosocial de l'EVIF.
5. Millores i innovacions en el servei; incorporació de nous serveis de neteja, podologia, estimulació cognitiva a domicili, teràpia ocupacional, fisioteràpia, etc.
6. Aposta per a l'especialització i formació continuada dels professionals d'atenció directa; model d'atenció integral i centrat en la persona i formacions transversals en col·laboració amb altres serveis de l'àrea com l'EVIF, resta de serveis de l'IMAS i altres administracions.
7. Programes dirigits a una major digitalització del servei; incorporació de noves eines de registre per al personal i registre de les actuacions del SAID a l'aplicació ADA que permetin una avaluació contínua i, consegüentment, una adaptació a la realitat social.
8. Eines per a una major coordinació del SAID amb la resta de serveis de promoció de l'autonomia (llars, EVIF i altres serveis de l'IMAS), per tal d'oferir aquests serveis i recursos a les persones usuàries, familiars i professionals.
9. Diagnosi precoç de l'habitatge i de l'entorn pròxim, per a intentar fer realitat el desig de les persones de romandre en els seus domicilis en col·laboració amb l'Àrea d'Accessibilitat i altres serveis comunitaris especialitzats existents a l'entorn comunitari.
10. Espais de difusió entre la població de l'existència de serveis de les diferents administracions que atenen consultes sobre actuacions de millora de l'accessibilitat a l'habitatge i sobre els drets de les persones propietàries.
11. Espais de difusió de les ajudes públiques existents per a l'adaptació de l'habitatge i el seu accés.
12. Espais de difusió sobre el suport que ofereixen les administracions públiques per a l'assessoria en les tasques de conservació de l'habitatge i en les adaptacions i eliminació de barreres necessàries per a les persones que necessiten suports.

13. Identificació i estudi de la viabilitat i, si escau, promoció de noves formes d'allotjament per a persones en procés d'envelliment que garanteixin la permanència en les elles en cas de necessitar suports: cohousing, habitatges amb serveis, edificis de convivència intergeneracional, sistemes d'acolliment, etc.

14. Espais de coordinació i col·laboració amb la resta d'entitats i serveis comunitaris presents al territori, per a compartir sinergies i coordinar l'acció comunitària vers de les persones adultes majors.

1.2 Lluitar contra la soledat no desitjada de les persones adultes majors

15. Represa presencial dels grups d'estimulació cognitiva dels diferents municipis de Mallorca i els diferents serveis comunitaris i ampliar-ne l'oferta.

16. Potenciació del Servei d'Atenció Integral a Domicili (SAID).

17. Posada en marxa d'un programa pilot "Sortim al carrer" per a fomentar que les persones adultes majors surtin al carrer i propiciar intercanvis intergeneracionals en diferents municipis de Mallorca.

18. Seguir impulsant el desplegament del projecte «Sempre Acompanyats» de la Fundació «la Caixa».

19. Enfortiment de la perspectiva de l'envelliment actiu en els projectes de desenvolupament comunitari de tota l'àrea.

20. Foment de l'intercanvi de coneixements sobre programes de prevenció i atenció a la soledat de les persones adultes majors amb els diferents serveis propis i diferents municipis de Mallorca.

21. Projecte d'acompanyament i prevenció de la soledat. Aquest servei vol donar resposta a la necessitat d'aquells municipis on hi ha més persones en situació de soledat no volguda. Pretén fer visibles i arribar a les persones adultes majors que es troben en una situació de potencial aïllament social, físic o psicològic, per a establir mecanismes de prevenció aprofitant la xarxa de serveis com l'Equip de Vellesa i Família, les llars i els serveis de promoció de l'autonomia de persones adultes majors i les seves possibilitats com a eina socialitzadora i de convivència.

22. Creació xarxes amb comerços de proximitat dins la comunitat, com cafeteries, farmàcies, perruqueries, etc. de cara que puguin actuar com a agents preventius i/o com a primers detectors de situacions de soledat no desitjada.

Eix 2. Entorn inclusiu, accessible i amigable

Com s'ha comentat i com es demostra a les enquestes i estudis, majoritàriament, les persones volen romandre a la pròpia comunitat i domicili. Per això, és important avançar en polítiques d'accessibilitat universal que permetin la permanència en el domicili i la comunitat propis.

Es fa necessari impulsar polítiques de foment de l'accessibilitat universal, en les quals no només el domicili de les persones estigui adaptat a cada situació, sinó que l'entorn on viu permeti la lliure circulació, sense barreres. Ens referim a l'existència d'itineraris accessibles, a l'accés a instal·lacions lliure de barreres, a la informació comprensible, a l'accés al transport, etc. En definitiva, un entorn accessible per a totes les persones en què s'hi apliquin els principis de disseny universal, per tal de garantir la igualtat d'oportunitats. S'ha de garantir l'accessibilitat dins la mateixa comunitat, i s'han de propiciar serveis inclusius i dins la comunitat, que fomentin la integració de totes les persones. Tot això des d'una perspectiva intersectorial, en la qual les diferents iniciatives estiguin acompanyades de polítiques amb transcendència a l'àmbit local. Aquest segon eix de l'Estratègia defensa la societat accessible, inclusiva i amigable com una mesura fonamental perquè les persones adultes majors se sentin integrades en el seu entorn i compromeses amb aquest.

Un entorn amigable facilita la vida quotidiana de tothom, amb independència de la seva edat, ajuda a envellir bé, crea i fomenta vincles, i enforteix la cultura del bon tracte cap a les persones majors. Per aconseguir un entorn amb aquestes característiques, resulta fonamental la implicació d'institucions i d'agents que fomentin la convivència i les relacions intergeneracionals promulgades per Nacions Unides en la II Assemblea Mundial sobre l'Envel·liment (2002): «Reconeixem la necessitat d'enfortir la solidaritat entre les generacions i les associacions intergeneracionals, tenint presents les necessitats particulars dels més majors i els més joves i d'encoratjar les relacions solidàries entre generacions».

La tendència dels diversos grups socials a ocupar i apropiat-se de manera segregada dels recursos, serveis i equipaments sovint ha estat incentivada per les mateixes polítiques públiques, donada la concepció edatista d'equipaments i d'activitats. Per aquest motiu, l'Estratègia pretén promoure activitats, serveis, espais i equipaments d'usos compartits que fomentin la convivència intergeneracional a la comunitat i tinguin present les necessitats diferents de dones i homes. A la vegada, s'han de dur a terme diverses accions per a fer de Mallorca una terra més amable amb les persones adultes majors. Això significa, entre d'altres, en l'àmbit urbanístic, promoure avançar cap a espais urbans amb accessibilitat universal; en l'àmbit dels serveis, avançar en una atenció integral i centrada en la persona; i en l'àmbit de les relacions socials, fomentar el tracte cordial i lliure de discriminacions a partir de l'empoderament de les persones adultes majors.

D'altra banda, una societat amigable amb les persones adultes majors necessita promoure una imatge de l'envelliment positiva, que el mostri com una etapa de la vida plena de possibilitats, una excel·lent oportunitat per a dur a terme nous projectes vitals i un recurs de gran valor social per a la comunitat.

Es fa necessari apropar els serveis públics a les persones, concretament, al col·lectiu de persones adultes majors que, de cada cop, veuen més agreujada l'accessibilitat als serveis i, conseqüentment, el dret a fer-ne ús. Ens referim a l'accessibilitat física i d'ús, ja que trobam serveis en què l'accés requereix una burocràcia cada cop

més complexa, i l'horari d'atenció es redueix, mentre que les llistes d'espera augmenten. Com a exemple, podem identificar l'ús al sistema bancari: poca atenció presencial, horaris limitats, documentació il·legible tant en l'àmbit del contingut com de la forma...

Una de les accions que incorpora aquesta estratègia és la de la incorporació del servei d'orientació, assessorament i informació a les persones adultes majors, a través de sessions informatives i espais d'orientació en col·laboració amb altres administracions, entitats, etc., i la creació de nous convenis i col·laboracions per al disseny de serveis de proximitat.

Es tracta, doncs, d'oferir informació i, també, formació sobre diferents temes per tal d'integrar totes les persones en la comunitat, i evitar les desigualtats i les bretxes que genera destinar l'adquisició de competències a col·lectius concrets, mentre és menysté a altres. Alhora, és necessari que les persones adultes majors puguin compartir els seus sabers i coneixements amb altres persones, a través de voluntariat, per exemple. A major coneixement, aprenentatge i ensenyament, millor desenvolupament i evolució personal.

Entre les accions d'aquesta línia estratègica, destacam les que impulsen i fomenten la hibridació i la convivència intergeneracional en les activitats dels serveis i recursos de l'IMAS, com per exemple els serveis de promoció de l'autonomia de persones adultes majors, i els serveis i recursos com l'Equip de Vellesa i Família, amb programes consolidats com els grups d'estimulació cognitiva i les activitats intergeneracionals que duen a terme.

2.1 Avançar cap a un espai públic accessible i comerç de proximitat per a tothom:

23. Col·laboració amb el desenvolupament d'iniciatives d'accessibilitat universal.

24. Desenvolupament d'un projecte pilot dels «Rutes intergeneracionals»: acompanyaments i espais amigables.

25. Col·laboració amb campanyes i iniciatives que fomentin el comerç de proximitat amigable amb les persones adultes majors en els diferents municipis de Mallorca.

26. Promoció d'entorns amigables des de l'enfocament de disseny universal, en col·laboració amb l'Àrea d'Accessibilitat i altres serveis comunitaris especialitzats.

2.2 Potenciar els serveis de foment de l'autonomia i activitats intergeneracionals.

27. Elaboració una prospecció de la nova realitat postpandèmica a les llars i als serveis de promoció de l'autonomia.

28. Definició d'un nou model de les llars de persones adultes majors i serveis de promoció de l'autonomia.

29. Impuls a les activitats intergeneracionals dels diferents serveis comunitaris adreçats a persones adultes majors; enfortiment dels projectes intergeneracionals de l'Equip de Vellesa, de les llars i de la resta de serveis.

30. Implementació del projecte pilot «Xerra'm de Tu» i la seva posterior extensió a tot el territori on hi hagi presència dels serveis de promoció de l'autonomia de l'IMAS, i fer-lo extensiu a les llars i residències.

31. Avenç cap a una major coordinació de les llars i serveis de promoció de l'autonomia amb la resta de serveis de foment de l'autonomia: EVIF, SAID i altres serveis comunitaris.

32. Elaboració de documentals en què es recopilin testimonis de les persones adultes majors, i que serveixin per a sensibilitzar i celebrar dies assenyalats.

33. Aposta per les Llars, SPAP i EVIF com a espais on oferir un servei d'orientació, assessorament i informació a les persones adultes majors. S'hi ofereixen els serveis següents:

Assistència jurídica en qüestions quotidianes:

- Testamentàries, herències i successions.
- Incapacitacions, tuteles i curateles.
- Pensions de la Seguretat Social, i altres prestacions socials i econòmiques.
- Consum, banca i assegurances.
- Informació sobre assistència jurídica i documents jurídics.
- Orientació en temes d'habitatge, de lloguer i de desnonaments.
- Drets de les persones adultes majors.
- Altres tràmits davant les administracions.

Orientació en temes socials:

- Ajuts econòmics per a persones adultes majors.
- Informació sobre la Llei de Dependència i d'altres.
- Serveis d'atenció domiciliària (teleassistència, serveis d'ajuda a domicili)
- Centres residencials, centres de dia i habitatges supervisats.
- Orientació en situacions de risc psicosocial.
- Igualtat de gènere.

-Informació i orientació sobre serveis, activitats i recursos per a promoure l'envelliment actiu.

34. Continuació en l'impuls de programes i serveis de prevenció comunitària dirigits a treballar el suport psicosocial de les persones adultes majors i familiars en l'entorn comunitari.
35. Foment de la perspectiva intergeneracional en els espais de joc infantil conjuntament amb els ajuntaments.
36. Establiment d'espais coordinació i col·laboració amb la resta d'entitats i serveis comunitaris presents al territori, per a compartir sinergies i coordinar l'acció comunitària vers de les persones adultes majors.
37. Desenvolupament d'un projecte pilot «En bici sense edat» a diferents municipis per a fomentar l'ús d'aquest mitjà de transport per part de les persones adultes majors i de la població en general.
38. Organització d'unes jornades per a fomentar el coneixement i l'intercanvi d'experiències sobre projectes intergeneracionals en l'entorn comunitari.
39. Establiment de vincles amb centres educatius per a dur a terme de forma regular activitats intergeneracionals.
40. Creació d'espais d'informació i formació sobre temes relacionats amb la promoció de l'envelliment actiu i saludable, i la prevenció de la soledat no desitjada. Oferta dels espais de les llars a altres entitats i serveis comunitaris.
41. Foment d'espais de transferència de coneixement: oferta de places d'alumnat de pràctiques de formació professional, formació dual, alumnat universitari, etc.
42. Programa «Sortim al carrer amb les rutes intergeneracionals». El programa incideix en la soledat i l'aïllament de les persones adultes majors que troben barreres arquitectòniques a l'hora de sortir de casa o bé de les persones que, tot i que poden sortir de casa perquè viuen en una planta baixa, pateixen una situació d'aïllament social a causa de les dificultats de mobilitat dins el barri. Programa intergeneracional i amb suport de les escoles, salut, comerços, hostaleria, per tal de fer un barri amigable amb les persones adultes majors. Realització de punts de trobada i establiment d'horaris.

Eix 3. Envel·liment actiu: aportar i gaudir de l'entorn comunitari

Les persones participants en l'enquesta de 2022 desitgen serveis i recursos que fomentin espais relacionals i activitats de promoció de l'activitat física, d'adquisició de nous coneixements, orientació, assessorament i informació, entre d'altres. Es manifesta la necessitat d'una major capacitació en noves tecnologies i competències digitals, i que se'ls ofereixi suport en els tràmits i gestions, qüestió la qual ja es mencionava a l'experiència del 2018, on també va sorgir la necessitat de crear serveis específics d'informació i d'assessorament.

L'activitat i interacció social és la millor manera de continuar sentint-se connectat, implicat en la vida i en el món que ens envolta una vegada l'activitat laboral deixa de ser central. L'envelliment actiu parteix del reconeixement de les persones a desenvolupar el seu potencial de benestar físic, social i mental, i també de la capacitat de participar en la societat d'acord amb les seves necessitats, desitjos, interessos i capacitats, mentre que es garanteix protecció, seguretat i cura adequada quan es necessiti. En un escenari en què quantitativament i qualitativament el pes de les persones adultes majors serà decisiu, l'Estratègia planteja com es poden facilitar les aportacions i millorar les capacitats d'incidència de les persones adultes majors, per exemple, amb noves formes de transferència d'experiència i de coneixement, la promoció de l'ús d'eines digitals, d'autoorganització de serveis i prestacions o en la participació activa en la presa de decisions i el disseny de les polítiques públiques.

Ens trobem davant una societat que cada cop està més formada i informada, fet que augmenta el grau d'exigència en els serveis públics davant els que volen exercir els seus deures i drets. En definitiva, es pretén continuar aportant i rebent qualitat. Aquest escenari anirà, previsiblement, augmentat de forma progressiva, i obligarà als sistemes a canviar en forma i contingut.

Agilitat, flexibilitat i senzillesa són algunes de les demandes més habituals que es plantegen als serveis públics i, evidentment, un tracte digne i càlid. Aquestes característiques han de ser intrínseques als serveis de proximitat a què es fa referència a l'Estratègia, de manera que n'han de formar part per tal de garantir uns serveis públics de qualitat i que siguin generadors d'equitat.

Un dels riscos que cal tenir en compte és la bretxa digital i la necessitat de reduir-la. Per això, la visió ha de ser dual, s'ha de promoure la formació sobre les noves tecnologies d'informació i comunicació, i s'ha d'oferir suport a les persones independentment del seu nivell de coneixements, amb l'objectiu de garantir l'accessibilitat en criteris d'igualtat d'oportunitat a totes les persones.

3.1 Promoure l'educació, l'esport, la salut i la cultura al llarg de la vida.

43. Foment dels programes que fomentin l'educació, la ciència i la cultura, dirigits a les persones adultes majors.
44. Enfortiment de la participació de les persones adultes majors en les polítiques culturals, d'igualtat, esportives, de salut, etc.
45. Col·laboració per a apropar els centres culturals, les biblioteques i els museus a les necessitats i els interessos de les persones adultes majors, amb una atenció especialitzada per tal de garantir l'accés universal a aquests serveis.
46. Difusió i promoció de la programació d'activitats culturals de caràcter intergeneracional en biblioteques, museus, llars, casals i altres equipaments culturals de l'entorn comunitari.
47. Foment de les escoles de formació de persones adultes en l'àmbit municipal, amb oferta d'accions enfocades a una major capacitat digital de les persones adultes major per a ensenyar a interactuar i fer gestions electròniques amb les administracions i resta de serveis i entitats, etc.
48. Promoció de l'activitat física entre les persones adultes majors en l'entorn comunitari; aposta per tallers i activitats físiques a les llars i als serveis de promoció de l'autonomia i, creació de vincles i xarxa amb els centres esportius de referència de la comunitat.
49. Promoció de projectes d'itineraris culturals en col·laboració amb les administracions competents.
50. Col·laboració i treball de forma conjunta amb les diferents administracions per a fer polítiques de foment de l'esport en l'entorn comunitari.
51. Foment dels programes com «Mou-te amb Salut» de la DI d'Esports i altres programes d'esports a escala comunitària.
52. Escola de salut per a les persones adultes majors. Programa que s'insereix en l'acció comunitària en salut i que consisteix en sessions de formació per a persones adultes majors sobre temes relacionats amb la salut. Té per objectiu aportar informació i reflexions per a promocionar hàbits saludables i reduir la soledat de les persones adultes majors.
53. Clubs de lectura per a les persones adultes.

3.2 Fomentar la participació activa

54. Promoció de la creació de fòrums de participació ciutadana, especialment en entorns educatius, en què es valori la contribució de les persones adultes majors en la construcció i manteniment de la societat del benestar, així com la seva aportació social.

55. Impuls d'iniciatives que facilitin la col·laboració i participació activa de les persones adultes majors en actuacions de caràcter comunitari o veïnal.

56. Suport a iniciatives que impulsin el component intergeneracional allà on viuen les persones, per a augmentar les oportunitats d'establir vincles entre les generacions, així com transmissió de coneixement, cultura i valors positius.

57. Promoció de la participació i aportació de les persones adultes majors mitjançant l'establiment d'espais als diferents serveis comunitaris i especialitzats; també amb sindicats i federacions d'associacions de persones majors.

58. Foment del voluntariat en què les persones adultes majors poden transmetre els seus sabers i coneixements, i seguir desenvolupant-se, a més de donar sortida a la vocació solidària. Així, el voluntariat enforteix la seva autoestima i reforça el sentiment de pertinença i de comunitat.

59. Foment de la figura del voluntariat actiu dins i fora de les llars i altres serveis especialitzats com a fórmula per a promoure l'envelliment actiu de les persones majors.

60. Establiment de fórmules de col·laboració amb entitats del tercer sector presents en el territori per a afavorir la promoció del voluntariat.

61. Foment de la inclusió de persones amb deteriorament cognitiu lleu a les activitats de les llars de persones adultes majors, serveis de promoció a l'autonomia i resta de serveis comunitaris.

62. Impuls a la implantació de les tecnologies d'informació i la comunicació a les llars, serveis de promoció de l'autonomia de persones adultes majors i resta de serveis comunitaris.

63. Setmana de les persones adultes majors. Generació d'un conjunt d'activitats al voltant de la celebració del Dia Internacional de les Persones Adultes Majors. Foment de la participació de l'associacionisme i d'entitats en la programació i la difusió d'activitats, així com el treball en xarxa i la promoció de projectes.

3.3 Drets, bon tracte i prevenció de maltractaments.

64. Impuls i garantia de generació d'informació suficient, clara i accessible a totes les persones adultes majors, per a garantir-ne l'autonomia, mitjançant la presa de decisions sobre diferents aspectes, especialment sobre els que els afecten i en són destinatàries.

65. Impuls de la defensa dels drets de les persones adultes majors, mitjançant l'eliminació de qualsevol índex de discriminació –directa o indirecta– associada a l'edat.

66. Vigilància i combat en l'aparició de noves formes de discriminació que vulneren els seus drets bàsics: accés a un habitatge adequat, al crèdit bancari, assegurances de salut...

67. Promoció d'una imatge de l'envelliment ajustada a la realitat, que destaquï els valors i capacitats de les persones adultes majors, i que eviti estereotips que generen un tracte inadequat i/o maltractament.

68. Promoció d'iniciatives de discriminació positiva cap a les dones adultes majors en l'accés a l'aprenentatge de noves competències i habilitats necessàries per a un afrontament positiu de la vellesa.

69. Prevenció dels maltractaments i de la violència de gènere cap a persones adultes majors en col·laboració amb l'Observatori de les Persones Majors.

70 Prevenció de la discriminació per raons d'edat (erradicació de l'edatisme).

71. Difusió i capacitació a les persones adultes majors sobre els seus drets de consum en col·laboració amb les administracions corresponents.

72. Disseny de materials per a la formació en un consum conscient i responsable mitjançant el coneixement d'un nou perfil de consumidor: les noves generacions de persones adultes majors.

73. Promoció de campanyes de sensibilització en les llars i serveis de promoció de l'autonomia de persones Majors, EVIF, i en els programes i serveis impulsats des del Consell. La finalitat és incidir en la importància que les persones adultes majors coneguin els seus drets en matèria de consum per a evitar situacions d'indefensió, en col·laboració amb les administracions competents en la matèria.

74. Difusió dels drets de les persones adultes majors, especialment de les persones en situació de major dependència.

75. Enfortiment de la formació als diferents serveis comunitaris per a persones adultes majors sobre diversitat sexual i de gènere.

76. Programes de visibilitat de la situació de la dona adulta major. Es pretén definir necessitats, intervencions i espais en perspectiva de gènere. També es pretén donar veu a la trajectòria vital de les dones dels nostres serveis.

77. "Soc major, i viu". Desconstruïm estereotips i prejudicis amb les persones adultes majors. Accions que donin visibilitat i veu a les històries, trajectòries i èxits de les persones, també a les seves capacitats i habilitats. Es tracta, doncs, mitjançant programes, activitats i tallers, d'introduir les persones, posseïdores de drets i amb deures, a la comunitat. S'ha de sensibilitzar la societat del rol que les persones adultes majors han tingut i tenen. D'aquí sorgeix la importància de la terminologia.

Entre els i les professionals estan cada cop més estesos els termes persona major o persona adulta major (generalment, persona de més de 60 anys), que reemplacen termes com tercera edat, vell/a, padrí/na..., que tenen un component pejoratiu i que s'associen a una imatge negativa, discriminatòria i esbiaixada de la vellesa.

La persona adulta és aquella que ha arribat al seu ple desenvolupament, tant físic com cognitiu, és posseïdora de drets i deures (condició de ciutadania), socialment activa, amb garanties i responsabilitats respecte a si mateixa, i amb capacitat plena de decisió (autonomia).

Utilitzar una terminologia que reconeix les persones com a adultes pot evitar actituds edatistes, paternalistes o infantilitzades que originen un tracte inadequat, i que en vulneren la dignitat, concepte intrínsec al de drets humans. A més, una terminologia integradora garanteix un reconeixement i desenvolupament de drets i d'autonomia, independentment de les situacions de dependència. En cas de persones en situacions de dependència, serà necessari oferir suports per tal de garantir-ne l'autonomia (capacitat per decidir i prendre les pròpies decisions).

3.4 Potenciar l'envelliment saludable.

78. Impuls de la imatge real de la salut com a estat complet de benestar físic, mental i social, i no solament com a absència d'afeccions o malalties. Així, es dona importància als aspectes relacionals, emocionals i psicològics.

79. Promoció de la bona salut mental i endarreriment de les possibles situacions de deteriorament cognitiu, prevenció o minimització de processos de depressió, entre d'altres.

80. Enfortiment de les actuacions adreçades a promoure l'activitat física per a les persones adultes majors, especialment adaptada a les diferents etapes del procés d'envelliment.

81. Foment de la col·laboració amb la Direcció Insular d'Esports i resta d'administracions que fan programes d'esports, per a donar continuïtat a les activitats i programes de promoció de l'esport per a les persones adultes majors als municipis de Mallorca.

82. Implementació del programa pilot de les «Escoles de Salut» per a persones adultes majors en col·laboració amb la Conselleria de Salut i Consum i altres serveis i entitats que fan programes de promoció de la salut.

Eix 4. Recerca i cooperació per a un canvi demogràfic amb equitat

Tal com s'ha comentat, ens trobam davant una societat que ha perpetuat un rol passiu de les persones adultes majors. Aquesta situació es demostra en diferents escenaris i en la pròpia visió de les persones adultes majors a l'hora de fer efectiva la seva veu i opinió. És important que les persones coneguin i exerceixen els seus drets i deures, independentment de la seva edat i situació.

És per això, que s'ha de materialitzar la necessitat, que sempre ha existit, de crear sinergies amb altres administracions, entitats i serveis per tal d'abordar els diferents escenaris de forma conjunta i coordinada. Des del micro, els més pròxims a les persones, fins al macro. Per tal d'abordar els diferents àmbits que afecten les persones que són destinatàries dels diferents serveis i recursos, s'ha de treballar en xarxa i amb una mirada integral i integradora.

El procés de canvi demogràfic i d'envelliment planteja reptes més grossos en la nostra comunitat, en un context d'incertesa pel canviant escenari internacional i l'accelerat canvi tecnològic. Tots aquests desafiaments i canvis fan necessari aprofundir en temàtiques de les quals, ara per ara, tenim poc coneixement (per exemple, les condicions de vida o l'ús cultural de les persones adultes majors), com facilitar les dades existents en registres administratius o bé noves fonts de dades encara no explorades. Tot això, juntament amb l'avaluació de les polítiques actuals, és necessari per a poder diagnosticar, planificar i adaptar millor les polítiques a mitjà i llarg termini.

D'altra banda, a l'hora d'abordar processos tan complexos com el canvi demogràfic i l'envelliment, cal coordinar un esforç conjunt. S'ha d'avançar tant en la millora de la cooperació interinstitucional com en els espais de col·laboració amb el tercer sector social i les organitzacions de l'economia social i solidària, i en el desplegament d'accions i polítiques dels eixos anteriors.

4.1 Impuls de la cooperació interinstitucional

83. Planificació conjunta de centres i serveis especialitzats 2030.
84. Creació d'una comissió mixta Govern-Consell de Mallorca i món local per afrontar el canvi demogràfic a través de l'Observatori de les Persones Majors.
85. Respostes de les ciutats europees a l'envelliment i el canvi demogràfic mitjançant intercanvis amb altres regions.
86. Avaluació i extensió de les experiències de coordinació i integració social i sanitària, amb l'establiment d'espais de coordinació i seguiment.
87. Oferta de places d'alumnat de pràctiques: alumnat de formació professional, formació dual i estudis universitaris, etc.

4.2 Avaluació i seguiment de polítiques sobre canvi demogràfic

88. Avaluació i planificació integral de les polítiques i dels programes per a combatre la soledat no volguda i facilitar la permanència de les persones adultes majors a la seva llar.

89. Anàlisi dels models actuals de les llars, serveis de promoció de l'autonomia, servei d'atenció Integral a domicili, EVIF i resta de serveis per a persones adultes majors des d'una perspectiva de gènere i LGTBI, per tal d'incorporar-les als serveis.

90. Integració de dades administratives i de serveis. Dades i indicadors en clau de cicles de vida i perspectiva d'envelliment.

91. Organització d'un congrés sobre polítiques locals davant el canvi demogràfic.

92. Creació de grups de treball específics sobre envelliment per promoure el treball transversal en les polítiques insulars.

93. Ampliació del coneixement i les polítiques per a la mort digna.

4.3 Aprofundir en el coneixement sobre els efectes del canvi demogràfic

94. Impuls de la recerca i la innovació en el desenvolupament de solucions personalitzades basades en les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) per a ajudar al fet que les persones majors mantinguin les seves capacitats funcionals, autonomia, activitat i mobilitat durant més temps.

95. Anàlisi i coneixement sobre el col·lectiu de persones més adultes majors (+80), mitjançant la incorporació de les metodologies més adequades per a conèixer les seves necessitats i preferències, i facilitar la seva participació en les polítiques insulars.

96. Programes per a afavorir la col·laboració de persones adultes majors en el desenvolupament de productes i serveis de suport mitjançant la seva participació en projectes impulsats per entitats, empreses o organismes de recerca i centres tecnològics.

97. Programes per a afavorir que persones adultes majors de diferents àmbits professionals puguin participar i col·laborar en projectes de recerca en qualitat de mentors o experts.

98. Promoció d'estudis entorn de les necessitats actuals i futures d'habitatge de les persones adultes majors per a elevar-los i treballar-los de forma conjunta amb les administracions competents en la matèria a través de l'Observatori de les Persones Majors.

99. Impuls de la continuïtat del projecte «Donar veu a les persones majors», de cara a consolidar-lo com a espai de debat i reflexió envers els desitjos i les necessitats de les persones adultes majors.

100. Establiment d'una línia d'anàlisi i recerca sobre immigració, interculturalitat i envelliment a través de l'Observatori de les Persones Majors, en col·laboració amb altres organismes investigadors.

7. El seguiment de l'Estratègia i l'equip de coordinació

Es preveu que el seguiment i l'avaluació de l'Estratègia es faci a partir de la configuració d'un grup de treball de professionals de l'àrea designats. També es podrà valorar la incorporació de persones d'altres serveis propis de l'IMAS o d'altres entitats que es considerin necessàries per a garantir-ne el desplegament operatiu així com la representació en els espais de participació. El grup de seguiment, a partir del diàleg amb les diferents persones responsables, disposarà d'un sistema d'informació a partir del qual s'elaborarà l'informe anual d'execució.

Seguiment i avaluació:

- Seguiment pla d'accions el 2024.
- Avaluació del pla d'accions el 2025.
- Redefinició i reestructuració segons el seguiment i l'avaluació el 2026.
- Seguiment pla d'accions el 2027.
- Avaluació del pla d'accions el 2028.
- Avaluació final el 2030.

Impacte i resultats esperats:

- Reducció de situacions de soledat no desitjada.
- Implementació del SAID a tots els municipis de Mallorca.
- Serveis i recursos de qualitat i adaptats a les persones adultes majors.

8. Calendari

L'Estratègia es planteja com una actuació transversal, integral i a un termini de vuit anys. Recull totes les accions que ja es duen a terme i n'incorpora de noves. D'aquesta manera, permet dissenyar polítiques, aplicar-les, avaluar-les i redefinir-les, si n'és el cas i és necessari. Pretén, doncs, ajustar-se a la nova realitat social i als interessos i necessitats de les persones adultes majors, per tal de garantir qualitat de vida i benestar en l'etapa de l'envelliment.

L'Estratègia s'ha elaborat durant l'any 2022, de forma transversal i amb la participació de diferents professionals, tant de l'IMAS com d'altres serveis i àmbits, i inclou accions ja posades en marxa als diferents serveis i centres de l'IMAS. L'Estratègia s'ha presentat, també, a col·legis professionals, entitats, federacions... Tot i això, es presentarà a una Jornada dedicada exclusivament a ella.

38

Catàleg dels serveis de l'IMAS adreçats a les persones adultes majors:

L'IMAS impulsa diferents serveis comunitaris als diferents municipis de l'illa. Amb l'Estratègia, es pretén donar visibilitat i valor a totes i cada una d'elles, a més de plantejar noves iniciatives per a dur a terme durant els següents vuit anys.

1. Servei de Foment de l'Autonomia

- Grups d'estimulació cognitiva
 - Potenciar l'envelliment actiu de les persones adultes majors. Fomentar la seva activitat mental, el coneixement i l'ús d'estratègies per prevenir o retardar dificultats de memòria associades a l'edat. Donar suport per a millorar l'autonomia personal i el benestar emocional.
 - Promoure la participació comunitària del col·lectiu de persones adultes majors, per a prevenir i pal·liar situacions de soledat i aïllament social.
- Servei d'Intervenció i Suport Psicosocial Individual i Familiar. És un programa que ofereix suport psicosocial a les persones majors i familiars cuidadors de persones dependents amb situació de risc psicosocial motivat per dificultats associades al procés d'envelliment o per les atencions a la dependència dels familiars majors.
- Servei d'Atenció, Orientació, Suport i Formació per als Familiars Cuidadors. És un programa que té com a finalitat l'atenció, orientació, suport i formació per als familiars cuidadors i altres cuidadors no professionals, per a ajudar-los i capacitar-los a millorar la seva qualitat de vida i l'assistència que dispensen a les persones adultes majors en situació de dependència.
- Servei de Participació i Cooperació. Aquest servei pretén treballar de forma transversal amb tots els programes de l'EVIF de forma recíproca amb els recursos i les seves famílies com en l'àmbit general.
- Programes intergeneracionals. Activitats i intervencions per a fomentar les relacions entre persones d'edat i etapa vital diferents, sensibilitzar noves generacions, crear vincles i potenciar-los, i evitar actituds i conductes edatistes.
- Programa de capacitació i adquisició d'eines per tal d'afrontar situacions o canvis vitals de la forma més beneficiosa possible. Es tracta d'un bloc de sessions informatives i formatives, grupals, en què les persones poden adquirir eines per afrontar nous processos, canvis o situacions no previstes. A més, pretén fomentar la relació entre iguals i compartir experiències i formes de fer. Algunes sessions són sobre gestió emocional, relaxació i gestió de preocupacions, envelliment saludable, gestió de temps, sexualitat, autoestima, informació sobre recursos i ajudes econòmiques, comunicació i relacions familiars, dol, i soledat, entre d'altres.

40

2. Llars i serveis de promoció de l'autonomia

En aquests moments, conviuen dos models de promoció de l'autonomia dins la mateixa direcció insular: per una banda, el model de l'EVIIF, més enfocat al treball a la comunitat, es desenvolupa a la majoria dels municipis de Mallorca; per altra banda, hi ha el model que correspon a les llars socioculturals on es despleguen activitats, programes i serveis a distints centres (2 a Palma, 1 a Manacor, 1 a Lluçmajor, 1 a Felanitx, 1 a Puigpunyent i 1 a Petra), per tal d'arribar a les persones adultes majors de la barriada o municipi.

El canvi de model implicaria que ambdós serveis convergeixen en un, caracteritzat per un enfocament comunitari i centrat en la persona com a eix principal de totes les actuacions que han d'anar dirigides al nostre col·lectiu de persones adultes majors. Aquest model comunitari i centrat en la persona incorpora actuacions transversals entre diversos serveis propis de l'IMAS i d'altres entitats i/o serveis de la comunitat. La finalitat d'aquest tipus de model és crear una xarxa de recursos a través dels quals es donin noves oportunitats d'integració i participació a les persones adultes majors d'un territori concret mentre es respecta, per tant, el seu entorn de vida habitual.

3. Servei d'Atenció Integral a Domicili (SAID)

És un servei destinat a persones en situació de dependència que volen romandre al seu domicili i entorn comunitari. Està format per persones professionals especialitzades en diferents disciplines de l'àmbit social i sanitari, que acompanyen cada persona de forma coordinada. S'ofereixen cures, actuacions preventives, assistencials, educatives, rehabilitadores, de suport psicosocial, domèstiques i d'atenció a la dependència. L'objectiu és promoure la permanència a l'entorn propi, garantir una atenció integral individual, i oferir suport i assessorament a les famílies. L'acompanyament es fa des del model d'atenció integral i centrat en la persona.

4. Secció d'Accessibilitat i Promoció dels Drets

Entre d'altres serveis, ofereix assessorament tècnic per a habitatges particulars en matèria d'accessibilitat universal, d'acord amb les normatives d'aplicació relacionades.

5. Servei d'habitatges Socials Temporals

És un servei que ofereix una alternativa residencial transitòria a aquelles persones, famílies o unitats de convivència que, a conseqüència d'una alteració significativa de les seves circumstàncies socioeconòmiques, es troben en situació d'especial vulnerabilitat i d'emergència residencial. L'habitatge se cedeix per un temps limitat durant el qual es du a terme un pla individualitzat d'intervenció a través d'un acompanyament intens per a empoderar i encoratjar les persones usuàries perquè puguin afrontar,

treballar i superar les seves dificultats i accedir al mercat lliure d'habitatge, amb la finalitat de restablir la seva situació. L'objectiu del programa és crear una xarxa d'allotjaments de caràcter transitori per a donar cobertura a les necessitats temporals d'habitatge per situacions d'emergència residencial. Es potencia la creació d'aquesta xarxa sobretot a la part forana de Mallorca, per a mantenir l'arrelament de les famílies i evitar la pèrdua dels seus recursos socials i del seu entorn més proper. Tot aquest procés es portarà a cap en coordinació i col·laboració amb els serveis socials comunitaris bàsics i la resta de recursos existents a l'Illa en matèria d'exclusió residencial per a treballar en xarxa en l'atenció a les persones, famílies i col·lectius que es troben amb una problemàtica relacionada amb l'accés a l'habitatge. S'afavorirà la integració i la participació de les famílies en el seu procés i entorn comunitari.

6. Servei d'Orientació, Assessorament i Informació

És un servei gratuït que s'incorpora al Servei d'Atenció al Ciutadà de l'IMAS i amb el qual es pretén resoldre dubtes, problemes o qüestions que plantegin les persones usuàries, no només mitjançant la facilitació de la informació sobre els recursos i serveis que existeixen a l'illa de Mallorca per a les persones adultes majors, sinó, també, en els casos en què sigui possible, donant-los suport la tramitació, per a evitar, així, que siguin derivats d'una administració a una altra. S'incorpora com un servei més que ofereixen els professionals d'Atenció al Ciutadà. Dona atenció directa a les Oficines d'Atenció al Ciutadà de l'IMAS així com mitjançant un servei telefònic.

Les i els professionals d'aquest servei s'encarregaran d'informar i assessorar totes aquelles persones que s'hi posin en contacte, així com facilitar la documentació i ajudar en la tramitació de les diferents ajudes o serveis que puguin necessitar. També faran un seguiment posterior per a assegurar-se que la persona adulta major ha resolt els seus dubtes i ha rebut la informació adaptada als seus interessos.

Les i els professionals d'aquest servei podran valorar derivar les persones adultes majors que ho requereixin a serveis especialitzats de proximitat com poden ser les Il·lars socioculturals, els Serveis de Promoció de l'Autonomia de l'IMAS, l'Equip de Vellesa i Família i altres serveis propis de l'IMAS o altres administracions presents al territori, perquè en facin l'acompanyament oportú per a resoldre dubtes en relació amb les seves respectives demandes.

7. Observatori de les Persones Majors

Té la funció d'analitzar les necessitats i els canvis que l'envelliment provoca en la societat actual. Entre d'altres, la intenció d'aquest òrgan, de caràcter tècnic i consultiu, adscrit al Consell de Mallorca, és poder orientar i formular propostes de millora a les administracions i entitats que ofereixen atenció i suport a aquest col·lectiu, a través d'una plataforma de recollida de dades i disseny de línies d'actuació dirigida a la població de persones majors.

44

REFERÈNCIES:

- Anuaris Envelliment Illes Balears. <http://catedradependencia.uib.cat/anuaris/>
- Celdran, M. (2021). Una mirada de gènere a l'envelliment. El cas de la soledat no desitjada. Ajuntament de Barcelona.
- Comisión Europea. Propuesta para la celebración del Año Europeo de Envejecimiento Activo, Bruselas: COM, 2010.
- Década de Envejecimiento Saludable 2020-2030. https://www.who.int/es/publications/m/item/decade-of-healthy-ageing-plan-of-action?sfvrsn=b4b75ebc_25
- International Longevity Centre Brazil Envejecimiento Activo: Un marco político ante la revolución de la longevidad. Primera edición. Rio de Janeiro, RJ, Brazil, 2015. Disponible en: http://envejecimiento.csic.es/documentos/documentos/Envejecimiento_Activo_2015_es.pdf
- La Universitat Oberta de Majors. <http://uom.uib.cat/>
<https://www.google.com/search?q=%22ASOCIACI%C3%93N+ESTATAL+DE+PROGRAMAS+UNIVERSITARIOS+PARA+MAYORES%22&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b-ab>
- Macías, L., i Vives, M. (2021). Edatisme: en una societat edatista tots hi estam implicats. Anuari de l'envelliment. Illes Balears 2021. Universitat de les Illes Balears.
- Ministerio de Derechos Sociales y Agenda 2030 (2021). Informe de progreso 2021 y estrategia de desarrollo sostenible 2030. <https://www.mdsocialesa2030.gob.es/agenda2030/documentos/informeprog21eds30r.pdf>
- Observatori de les Persones Majors de Mallorca. <http://blogs.imasmallorca.net/mayores/>
- Organización Mundial de la salud. Ciudades Amigables con los mayores: Una guía. OMS, 2007. Disponible en: <http://www.who.int/ageing/AFCSpanishfinal.pdf>
- Organización Mundial de la Salud. Diez datos sobre el envejecimiento y la salud, [en línea] 2015.
- Orte, C., i Fernández-de-Álava, M. (2017). Envellir en femení. Anuari de l'envelliment. Illes Balears 2017. Universitat de les Illes Balears.
- Ponència Envellir a les Illes Balears Reptes de futur 2020-2030. Parlament de les Illes Balears
- Programa suport a familiars. IMAS. <http://www.imasmallorca.net/es/unprograma/161>
- Red de Regiones Europeas del Cambio Demográfico. <https://www.lne.es/tags/red-de-regiones-europeas-por-el-cambio-demografico.html>
- Zunzunegui, M. V., i Béland, F. «Políticas intersectoriales para abordar el reto del envejecimiento activo. Informe SESPAS 2010».

IMAS

Departament de Drets Socials
Consell de Mallorca

900 100 444

www.imasmallorca.net

C/del General Riera, 115, 07010. Palma, Illes Balears